

Людмила Петько,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
ORCID: 0000-0002-8550-3410
petkoluda2015@gmail.com

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ СТУДЕНТІВ-БІОЛОГІВ (НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ТРОЯНД В ІНШОМОВНИХ ДЖЕРЕЛАХ)

У статті представлено компетентнісний підхід у професійному становленні студентів-біологів у процесі навчання іноземної мови шляхом залучення студентів до проєктної роботи на прикладі дослідження селекції троянд, названих на честь видатних людей. Розкриті конкретні поняття компетентність, професійна компетентність та міжкультурна компетентність. Описано приклади формування компетентностей у студентів (згідно Рекомендації 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС), під час вивчення троянд «Емілі Бронте» та «Уільям і Кетрін», які виведені англійським селекціонером Девідом Остіном.

Ключові слова: професійне навчання, компетентнісний підхід, майбутній вчитель біології, вивчення англійської мови, професійна компетентність, міжкультурна компетентність, проєктна робота.

Ludmila Petko. Podejście kompetencyjne w formacji zawodowej studentów-biologów (na przykładzie badania róż w źródłach obcych)

W artykule przedstawiono kompetencyjne podejście do rozwoju zawodowego studentów biologii w procesie nauki języka obcego poprzez zaangażowanie uczniów w prace projektowe na przykładzie badania selekcji róż nazwanych imionami wybitnych postaci. Ujawniono konkretne pojęcia „kompetencji”, „kompetencji zawodowych” i „kompetencji międzykulturowych”. Opisano przykłady kształtowania kompetencji u uczniów (zgodnie z Zaleceniem 2006/962 / UE Parlamentu Europejskiego i Rady (UE), badanie róż „Emily Bronte” i „William and Catherine”, które zostały wyhodowane przez angielskiego hodowcę Davida Austina.

Słowa kluczowe: przygotowanie zawodowe, podejście kompetencyjne, przyszły nauczyciel biologii, nauka języka angielskiego, kompetencje zawodowe, kompetencje międzykulturowe, praca projektowa.

Lyudmila Pet'ko. Competence approach in the professional formation of students-biologists (on the example of studying roses in foreign sources)

The article presents a competency-based approach to the professional development of Biology students in the process of learning English language by involving students in project work on the example of a study of the selection of roses named after prominent people. The concepts of «competence», «professional competence» and «intercultural competence» were described. The author gives some examples of forming competencies in students (according to Recommendation 2006/962 / EU of the European Parliament and the Council (EU), studying the roses «Emily Bronte» and «William and Catherine» bred by English breeder David Austin.

The author points out that the competence of a future Biology teacher is an integrated structure, which is determined by a dynamic combination of general and special competences, which determine the effectiveness of professional activity of a specialist. Presented the outcomes of an investigation whose main goal was to implement the methodology of project work and a process approach in order to form competencies in students. Project-based learning is more than the simple incorporation of a project; it is experiential and meaningful learning and vehicle for fully integrated language and content learning. The author states that project work is a learning experience which seeks to provide students with knowledge from various areas of learning, which

can be critically and creatively applied to real life situations. Students are not only learning a language, but are also learning through a language. In other words, this process involves multi-skill activities which focus on a theme of interest rather than on specific language tasks. The author stresses that project work requires an active role in which students are doing authentic and motivational tasks in order to reach a common goal where the language is the means rather than the end since an end-product is not the only goal when implementing project work.

Keywords: *professional training; competent approach; future Biology teacher; learning.English; professional competence; intercultural competence; project work.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх спеціалістів в умовах закладів вищої освіти (ЗВО), майбутніх учителів зокрема, формування у них ключових та спеціальних компетентностей окреслено в низці державних документів, зокрема законах України «Про освіту» (2014 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. (2013 р.), «Декларації про європейський простір для вищої освіти», «Концептуальних засадах реформування педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір», «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», Оновлених навчальних програмах для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів [2], Концепції Нової української школи тощо, в яких наріжним каменем оголошується практико орієнтованість освіти.

Якщо раніше метою загальноосвітніх закладів освіти (ЗЗО) було розвиток у школярів здібностей, озброєння їх знаннями, уміннями й навичками з кожного навчального предмету, то зараз перед освітою постало зовсім інше завдання – перетворення знань, умінь та навичок на конкретні компетентності, якими повинен володіти учень з кожної навчальної дисципліни, розвиток його критичного мислення, сприйняття знань як таких, які змінюються, відповідно такий підхід вимагає підготовку зовсім іншого вчителя, професійне становлення якого відбуватиметься на компетентнісному підході.

Сьогодні освіта постає перед дилемою: невідповідність, непідготовленість випускників як загальноосвітніх, так і закладів вищої освіти професійним компетентностям, які вимагаються в конкретній професійній галузі, яка відображає визначений комплекс професійних знань, умінь й навичок.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Компетентнісний підхід у системі освіти став предметом наукового пошуку вчених, зокрема О. Антонової, Н. Бібік, С. Вітвицької, В. Желанової, І. Зимньої, О. Локшиної, Л. Овсієнко, О. Овчарук, О. Пометун, І. Родигіної, Т. Смагіної, С. Трубачевої, Л. Хоружа та ін.

Водночас Європейські еталонні рамки чітко визначають вісім основних компетентностей, якими повинна оперувати особистість: спілкування рідною мовою; спілкування іноземною мовою; знання математики та загальні знання у сфері науки і техніки; навички роботи з цифровими носіями; навчання заради здобуття знань; соціальні та громадянські навички; ініціативність та практичність; обізнаність та самовираженість у сфері культури [5].

Питання компетентностей особистості розглядали Ж. Делор, Н. Босак, О. Вознюк, І. Дроздова, О. Мамчич, Н. Мойсеюк, А. Марущак, М. Пентиліук, Д. Райхен, Н. Талізінна, В. Тернопільська, Л. Шевчук та ін. В. Бондар, О. Дубасенюк, Дж. Равен, М. Жалдак, М. Коломієць, М. Корнілова, А. Маркова, Л. Мітіна, С. Молчанов, Н. Ничкало, А. Орлов, Л. Петько, В. Синенко, С. Сисоєва, О. Семенов та Ф. Шаріпов вивчали проблему професійної компетентності майбутнього вчителя. Професійно орієнтованому вивченню дисциплін присвячені наукові розвідки Г. Білецької, Ю. Воробійова, М. Скиби (біологія, екологія), Л. Петько, З. Корнеєвої, О. Сніговської, О. Тарнопольського, Г. Турчинової, О. Яременко-Гасюк (іноземна мова) та ін.

У контексті окресленої проблеми ми будемо підтримувати думку науковців про те, що в процесі реалізації компетентнісного підходу в умовах ЗВО набуваються професійні знання,

формується професійні уміння й навички у студентів, спрямовані на вдосконалення ключових, загальногалузевих і професійно предметних компетентностей особистості (І. Зимня, О. Локшина, Л. Овсієнко, О. Семенов, А. Хуторський та ін.).

Окреслення невирішених питань, порушених у статті. Перед системою вищої освіти постало завдання підготовки випускників, які б демонстрували професіоналізм у своїй професійній діяльності. Іншими словами, беручи до уваги визначені в стандартах освіти компетенції стосовно конкретної галузі освіти (яку набуває студент), навчити майбутнього фахівця практично володіти низкою компетентностей, котрі становитимуть його професійну компетентність.

Метою статті є опис авторської технології формування професійної компетентності у студентів-біологів у процесі навчання іноземної мови.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З огляду компетентнісної парадигми в освітньому просторі, компетентнісний підхід дозволяє перетворити освітній процес у ЗВО із процесу набуття у студентів знань, умінь і навичок у процес формування професійно практичних знань, умінь і навичок (тобто компетентностей), залучення майбутніх фахівців до професійного досвіду зі спеціальності шляхом застосування набутих знань для якісного виконання майбутньої професійної діяльності, що передбачає навчання протягом життя, тобто «використання попереднього досвіду навчання та життєвого досвіду для використання знань і навичок у різних середовищах» [5].

У своєму дослідженні орієнтуємося на визначення Л. Овсієнко [4], що «компетенція» – це комплекс відповідних знань, якими володіє людина, а «компетентність» – це її здатність практично, ефективно й творчо реалізувати ці знання в професійній діяльності та різних сферах життя, тобто компетенція реалізується в компетентності. Тому професійну компетентність ми розглядаємо як сукупність знань, умінь й навичок, набутих для успішної професійної діяльності: здатність до розв'язання складних проблем, критичне мислення, креативність, навички управління людьми та взаємодії з іншими, розвинутий емоційний інтелект, самостійність у судженнях та прийнятті рішень, орієнтація на клієнта, уміння комунікувати, когнітивну гнучкість [10, с. 468].

У контексті нашого дослідження ми зупинимося на формуванні професійної компетентності у студентів-біологів на практичних заняттях з іноземної мови (англійська).

Біологія як система наук усебічно вивчає всю сукупність організмів, які існують та існували, і містить велику кількість дисциплін, як от: анатомію, ботаніку, еволюційну біологію, зоологію, етологію, фізіологію рослин та ін. А мова – пронизує всі кола знань, звідси вивчення дисциплін біологічного циклу в іношомовному середовищі набагато ширше дозволяє студентам набувати професійні знання, ознайомлюватися із сучасними експериментальними теоретичними методами дослідження біорізноманіття рослин, наприклад, на досвіді науковців Королівських садів Кью (м. Лондон, Великобританія), де зібрано найбільшу у світі колекцію рослин і грибів.

З огляду на те, що у нас відбувається навчання іноземної мови за професійним спрямуванням, то серед тлумачень міжкультурної компетентності нам імпонує визначення, запропоноване О. Сніговською, яка це поняття розуміє як інтегративну професійно-особистісну якість, що «...синтезує сукупність соціокультурних, професійних, культурологічних знань, умінь вербальної та паравербальної комунікації, загальнолюдських й культурно-специфічних умінь, орієнтацію на комунікацію» [6, с. 17].

Як слушно наголошують українські педагоги Г. Білецька й Н. Миронова, одним із важливих напрямків діяльності в системі вивчення біології є науково-дослідні роботи, які дають студентові розвиток інтересу, творчих здібностей, мотивують до навчання, виробляють практичні уміння, закріплюють знання, контролюють якість засвоєння навчального матеріалу. Серед основних завдань вивчення курсу біології в закладах вищої освіти виділяємо: формування у студентів основ широкої підготовки в галузі «Біологія»;

формування наукового мислення та наукового світогляду; засвоєння основних методів біологічного дослідження [1, с. 120].

Зауважимо, що навчання ІМ, як будь якої іншої дисципліни в умовах університету, містить дидактичні цілі: освітню, розвивальну, організаційну та виховну.

Нагадаємо, що педагогічний досвід В. О. Сухомлинський порівнював із садом квітучих троянд, який треба пересадити із саду на своє поле. У нашому випадку ця асоціація зробила свою справу – відтворилася в організації групового проекту (проектне навчання) для студентів-біологів із дослідження конкретної троянди, створеної зарубіжними науковцями-селекціонерами, причому кожна з них названа на честь конкретної видатної людини: роза «Вільям Шекспір», роза «Джульєтта», роза «Вальтер Скотт», роза «Емілі Бронте», роза «Леонардо да Вінчі», роза «Одрі Хепберн», роза «Девід Остін», роза «Жанна Моро», роза «Сади Кью» тощо.

Кожний студент досліджував «свою» троянду, наприклад, студентка другого курсу *Олександра К.* – англійську кущову розу «Емілі Бронте», названу з нагоди відзначення 200-річчя від дня народження англійської письменниці, авторки роману «Буремний перевал» (1847), який визнано каноном класичної англійської літератури. Роза була представлена англійським селекціонером Девідом Остіном у 2018 р. Завдання, яке отримала студентка складалося з опису творчості письменниці («Буремний перевал» – єдиний роман письменниці), місця проживання, представлення головних героїв книги (Гіткліф, Кетрін, Кетті, Гортон), характеристики кохання (Гіткліф-Кетрін, Кетті-Гортон), біологічної характеристики троянди «Емілі Бронте», а також знятий за його сюжетом однойменний фільм у 1992 (директор П. Косминські). Згадана робота висвітлена на студентській конференції, що проходила в Бердянському державному педагогічному університеті [7].

Проаналізуємо цю публікацію студентки *Олександри К.* згідно з основних компетенцій для навчання протягом усього життя [5].

Загальнокультурна компетентність: формування здатності до аналізу та оцінювання світової культури, орієнтація в культурному та духовному контексті подій роману «Буремний перевал», виховання загальнолюдських цінностей. Розуміння кохання головних героїв: кохання Гіткліфа – руйнівне, нищівне. І світле кохання Кетті-Гортон. Ця компетентність сприяє самовихованню особистості студента.

Іншомовна компетентність: набутий студентами комплекс знань, умінь і навичок з іноземної мови, які дозволяють успішно використовувати ІМ у професійній діяльності, різних сферах життя, для самоосвіти, саморозвитку та особистісної самореалізації.

Предметна (галузева) компетентність: набутий студентами в процесі навчання досвід специфічної для дисципліни «Ботаніка» діяльності (селекція троянди «Емілі Бронте» та опис її характеристики), психологія стосунків між героями роману та характеристика їх вчинків, що пов'язано із засвоєнням, розумінням і застосуванням нових знань з навчальних дисциплін «Ботаніка» та «Психологія».

Інформаційно-комунікаційна компетентність: використання інформаційно-комунікаційних технологій, пошук іншомовних джерел за темою дослідження, обробка отриманих даних, застосування аудіо-, відеозасобів та комп'ютерних технологій у підготовці презентації.

Комунікативна компетентність: розвиток здатності студента до застосування мови у процесі роботи над проектом, робота у групі, взаємодія з учасниками (близька та на відстані).

Міжпредметна компетентність: студент застосовує щодо розв'язання завдання набуті знання, уміння, навички, які належать до певного кола навчальної дисципліни «Іноземна мова» (освітня галузь – Біологія із додатковою спеціалізацією «Психологія» та навчальна дисципліна «Англійська мова»).

Міжпредметна естетична компетентність: вияв студентами естетичного ставлення до створення різними людьми різних видів мистецтв (написання роману «Буремний перевал», створення кінострічки «Буремний перевал», селекція троянди «Емілі Бронте»).

Предметна мистецька компетентність: розуміння літературного твору «Буремний перевал», однойменної кінострічки, краси троянди «Емілі Бронте»).

Здоров'язбережувальна компетентність: дбайливе ставлення до свого здоров'я та інших (поширені хвороби людей у XVIII столітті: туберкульоз).

Міжкультурна компетентність: проявилася в інтеграції соціокультурних, професійних й культурологічних знань.

Продуктивна компетентність – це вміння працювати на результат, ухвалювати рішення та відповідати за них. Ця компетентність проявилася у студентки через виконання роботи, публікації матеріалів, підготовки презентації за темою дослідження, виступом із доповіддю.

Розглянемо наступну проектну роботу «Англійська троянда «Уільям і Кетрін» та весілля століття», підготовлену студенткою *Анастасією О.*, яка була оприлюднена на міжнародній конференції в Лондоні [9].

Троянда «Уільям і Кетрін» створена англійським селекціонером Девідом Остіном у 2011 році й названа на честь святкування Королівського весілля принца Уільяма і Кетрін (Міддлтон), герцогині Кембриджської 29 квітня 2011 р. Принц Уільям – другий у черзі на британський трон, і коли Кетрін Міддлтон, виходячи із королівського Роллс-Ройсу, стала на килим, що вів до Вестмінстерського абатства, вона також перетворилася на образ, який захопив світ. Усі громадяни Королівства отримали 29 квітня 2011 р. вихідний день, щоб відсвяткувати Королівське весілля принца Уільяма та Кетрін Міддлтон, яке, завдяки прямій трансляції, дивилося 2 млрд глядачів з усіх куточків світу.

Студентка представила біологічну характеристику рози «Уільям і Кетрін», описала символіку весільної сукні Кетрін Міддлтон, яка визнана на сьогодні найкращою весільною сукнею. Вражають квіткові мотиви вишивки, що переплітаються з чудовими скульптурними арками та складками, які відкривалися, коли наречена йшла, нагадуючи розквітлу квітку, що зробило дизайн сукні ідеальним. Квіти на ліфі нареченої були з троянд, осоту та трілісників, які традиційно представляють Англію, Шотландію та Ірландію). Описано квіткове оформлення Вестмінстерського абатства (уперше церква згадується у VII столітті): красиві арки з квітів – кремові та білі (квіти азалії, рододендрони, молочай, бук, гліцинію, бузок і, навіть, китайський *атрус* (актинідія); представлено символізм доріжки «Авеню життя», створеної завдяки встановленим в абатстві англійським польовим кленам, повз яких молоді та гості проходили до своїх місць. Наголошено, що весільне оформлення Вестмінстерського абатства розробила й контролювала особисто наречена, доктор філософії з культурології, приділяючи велику увагу символізму квітів.

Також представлено Королівську весільну обітницю принца Уільяма та Кетрін Міддлтон, яка була витримана за багаторічним сценарієм слів та ритуалів, заснованих на традиціях англіканської церемонії королівського одруження, прописаної у Книзі спільних молитов. Згадано й про традицію, яка народилася під час одруження матері Принца Уільяма Принцеси Діани та Принца Чарльза – поцілунок на балконі Букінгемського палацу.

Анастасія О. підготувала доповідь-презентацію з відеоматеріалами. Розглянемо цю презентовану публікацію відповідно до основних компетенцій для навчання протягом усього життя [9].

Загальнокультурна компетентність: формування здатності до аналізу та оцінювання світової культури, орієнтація в культурному та духовному контексті організації та проведення весілля, англіканство, весільні традиції, церемонія вінчання, виховання загальнолюдських цінностей (любов, сімейні цінності, підготовка молоді до шлюбу, відносини в парі).

Іншомовна компетентність: набутий студентами комплекс знань, умінь та навичок з іноземної мови, які дозволяють успішно використовувати ІМ у професійній діяльності (наприклад, організація весілля, створення весільного дизайну, опис весільних квітів), різних сферах життя, для самоосвіти, саморозвитку та особистісної самореалізації. У цьому випадку, наприклад, розуміння символізму рослин, якому була приділена велика увага, як-от:

трилижник, який росте в болотистих місцях, і, коли людина там опиняється, то їй залишається тільки надія, щоб вибратися з болота, тому символізм листка трилисника криється в подачі надії людині вибратися з життєвого хаосу, в котрому вона опинилася.

Предметна (галузева) компетентність: набутий студентами в процесі навчання досвід специфічної для дисципліни «Ботаніка» діяльності (селекція троянди «Уільям і Кетрін» та опис її характеристики), символізм квітів, зокрема весільних, вивчення психології відносин між нареченими, знайомство, навчання, освіта, стосунки з батьками, психологічна травма після смерті матері в нареченого та інше, що пов'язано із засвоєнням, розумінням й застосуванням нових знань із навчальних дисциплін «Ботаніка» та «Психологія».

Інформаційно-комунікаційна компетентність: використання інформаційно-комунікаційних технологій, пошук іншомовних джерел за темою дослідження, обробка отриманих даних, застосування аудіо-, відеозасобів та комп'ютерних технологій у підготовці презентації.

Комунікативна компетентність: розвиток здатності студента до застосування мови у процесі роботи над проектом, робота в групі, взаємодія з учасниками (близька та на відстані).

Міжпредметна компетентність: студент застосовує в процесі розв'язання завдання набуті знання, уміння й навички, які належать до певного кола навчальної дисципліни «Іноземна мова» (освітня галузь – Біологія із додатковою спеціалізацією «Психологія» та навчальна дисципліна «Англійська мова»).

Міжпредметна естетична компетентність: вияв студентами естетичного ставлення до створення різними людьми різних видів мистецтв (архітектура Вестмінстерського абатства, весільня сукня, весільний костюм, використання музичних творів під час вінчання, селекція троянди «Уільям і Кетрін»).

Предметна мистецька компетентність: виготовлення весільної сукні, весільні сувеніри, розуміння краси троянди «Уільям і Кетрін».

Здоров'язбережувальна компетентність: дбайливе ставлення до свого здоров'я та інших, усвідомлення важливості здорового способу життя для продовження свого роду.

Міжкультурна компетентність: проявилася в інтеграції соціокультурних (традиції), професійних (символізм квітів, характеристика рози «Уільям і Кетрін») і культурологічних знань (англіканство, королівське весілля).

Продуктивна компетентність – виявилася в таких її результатах: студентка успішно виконала роботу, опублікувала отримані матеріали в процесі виконання проекту, підготувала презентацію за темою дослідження, виступила з доповіддю.

Отже, практичні заняття з ІМ за професійним спрямуванням дають змогу розвивати в студентів мотивацію як до вивчення іноземної мови, так і до обраної ними освітньої траєкторії, а набуття ними професійного мислення, упевненості у своєму практичному досвіді стимулює формування професійної компетентності. Водночас зазначимо, що представлені вище творчі пошуки студентів мають продуктивні результати за умови вибору теми, що близька й цікава виконавцям проекту; мета та окреслені завдання творчого пошуку чітко визначені; викладач оперує дослідницькими технологіями на достатньо високому науковому й практичному рівнях.

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Наприкінці зазначимо, що формування професійної компетентності у майбутніх вчителів, зокрема вчителів біології, в умовах університету під час занять з іноземної мови взаємопов'язане із системою освітніх траєкторій, що містить: інтеграцію особистісних, професійних, інформаційних та освітніх компонентів; інноваційне навчання студентів шляхом створення професійно орієнтованого іншомовного освітнього середовища (ПОІНС); адаптацію організації науково-дослідницької роботи з майбутніми вчителями до специфіки навчальної дисципліни («Іноземна мова»), що охоплює професійні, практичні та інноваційні підходи.

Отже, майбутній фахівець, завдяки своїй професійно спрямованій навчальній діяльності, долучається до дослідження конкретної теми професійного напрямку, сприймає її як отримане завдання з майбутньої професії, учиться розкривати важливість й значущість

предмету свого дослідження, організовує алгоритм власних дій, а це, зі свого боку, стає стимулом для саморозвитку та самовдосконалення особистості студента та сприяє особистісній самореалізації. Перспективи наших подальших досліджень розглядаємо в розробці запропонованого підходу для навчання іноземних мов студентів закладів вищої освіти природничого профілю.

Список використаних джерел та літератури

1. Білецька Г. А., Міронова Н. Г. Науково-методичне забезпечення інтеграції фундаментальних і професійно орієнтованих дисциплін у підготовці спеціалістів-екологів. *Імідж сучасного педагога*. 2006. № 6. С. 119–127.
2. Біологія. 6–9 класи: навч. програма для загальноосвітніх навчальних закладів : Наказ МОН України від 07.06.2017 №804 «Про Оновлені навчальні програми для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів». URI : <https://www.schoollife.org.ua/onovlena-programa-2017-roku-z-biologiyi/> (дата звернення: 01.10.2020)
3. Воробійова Ю. Нормативно-правове забезпечення компетентнісного підходу в підготовці вчителя біології. *Імідж*. 2019. № 6 (189). С. 14–17.
4. Овсієнко Л. М. Сутність понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід, «якість освіти» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Донбасу*. 2013. № 2 (22). С. 22–34. URI : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN22/13olmsop.pdf> (дата звернення: 01.10.2020).
5. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя: Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 18 грудня 2006 року. URI : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text (дата звернення: 01.10.2020).
6. Сніговська О. В. Формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців з міжнародних відносин в освітньому середовищі класичного університету : автор. дис. на здобуття наук. ступеня к.пед.н. : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Умань, 2014. 24 с.
7. Kotliarova O., Pet'ko L. 'Wuthering Heights' and rose 'Emily Brontë' named after celebrating the bicentenary of the birth of the novelist. *Актуальні питання науки : матеріали I міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції* (м. Бердянськ, 30 квітня 2020 р.). Бердянськ. 2020. С. 8–17.
8. Ovsiienko L. Multimedia technologies in strategy of competence oriented teaching text linguistics to Philology students. *Prospects for development of education and science: Collection of scientific articles*. Bulgaria, 2016. Pp. 338–345.
9. Ostapchuk A., Pet'ko L., Turchynova G. The English "William and Catherine" Rose and Wedding of The Century. *Topical Issues of Science and Practice : abstracts of VII Scientific and Practical Conference* (London, 02–06 November 2020). Great Britain, London. 2020. Pp. 52–63.
10. Pet'ko L. Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020. *Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles*. United States of America. 2017. Pp. 467–472
11. Pet'ko L. V. Teaching of students' professionally oriented foreign language writing in the formation of professionally oriented foreign language learning environment. *Economics, management, law: innovation strategy: Collection of scientific articles*. Zhengzhou, China, 2016. Pp. 356–359.

References (translated & transliterated)

1. Biletska, G. A., Mironova, N. G. (2006). Naukovo-metodychne zabezpechennia intehratsii fundamentalnykh i profesiino oriientovanykh dystsyplin u pidhotovtsi spetsialistiv-ekolohiv [Scientific and methodological support of integration of fundamental and professionally oriented disciplines in training of specialists-ecologists]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. No. 6, Pp. 119–127 [in Ukrainian].
2. Biolohiia. 6–9 klasy: navch. prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv : Nakaz MON Ukrainy vid 07. 06. 2017 № 804 «Pro Onovleni navchalni prohramy dlia uchniv 5–9 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv» [Biology. Grades 6-9: textbook. program for secondary schools: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from 07. 06. 2017 № 804 «On Updated curricula for students of 5–9 grades of secondary schools»]. Retrieved from <https://www.schoollife.org.ua/onovlena-programa-2017-roku-z-biologiyi/> [in Ukrainian].
3. Vorobiova, Yu. (2019). Normatyvno-pravove zabezpechennia kompetentnisnoho pidkhodu v pidhotovtsi vchytelia biolohii [Regulatory and legal support of the competence approach in the training of biology teachers]. *Imidzh*. 2019. No. 6 (189), Pp. 14–17 [in Ukrainian].

4. Ovsiienko, L. M. (2013). Sutnist poniat «kompetentsiia», «kompetentnist», «kompetentnisnyi pidkhd, «iakist osvity» u svitli suchasnoi osvitnoi paradyhmy [The essence of the concepts "competence", "competence", "competence approach", "quality of education" in the light of the modern educational paradigm]. Naukovyi visnyk Donbasu. No.2 (22), Pp.22–34. Retrieved from <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN22/13olmsop.pdf> [in Ukrainian].
5. Pro osnovni kompetentsii dlia navchannia protiahom usoho zhyttia: Rekomendatsiia 2006/962/ES Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady (ES) vid 18 hrudnia 2006 roku [On core competences for lifelong learning: Recommendation 2006/962 / EU of the European Parliament and of the Council (EU) of 18 December 2006]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text [in Ukrainian].
6. Snihovs'ka, O. V. (2014). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z mizhnarodnykh vidnosyn v osvitnomu seredovyshchi klasychnoho universytetu [Forming intercultural competence of future specialists in international relations in the educational environment of a classical university] : abstract of thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences : 13. 00. 04 "Theory and methods of professional education". Uman', 2014. 24 p. [in Ukrainian].
7. Kotliarova, O., Pet'ko, L. (2020). «Wuthering Heights» and rose «Emily Brontë» named after celebrating the bicentenary of the birth of the novelist. Aktualni pytannia nauky : materialy I mizhnarodnoi nauk.-prakt. internet-konferentsii (m. Berdiansk, 30 kvitnia 2020 r.). Berdiansk, Pp. 8–17 [in English]
8. Ovsiienko, L. (2016). Multimedia technologies in strategy of competence oriented teaching text linguistics to Philology students. Prospects for development of education and science: Collection of scientific articles, Bulgaria, Pp.338–345 [in Ukrainian].
9. Ostapchuk, A., Pet'ko L., Turchynova G. (2020). The English «William and Catherine» Rose and Wedding of The Century. Topical Issues of Science and Practice : abstracts of VII Scientific and Practical Conference (London, 02–06 November 2020). London, Pp. 52–63 URI : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/31996> [in English].
10. Pet'ko, L. (2017). Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020. Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. United States of America. Pp. 467–472. URI : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/13710> [in Ukrainian].
11. Pet'ko, L. V. (2016). Teaching of students' professionally oriented foreign language writing in the formation of professionally oriented foreign language learning environment. Economics, management, law: innovation strategy: Collection of scientific articles. Zhengzhou, China. Pp. 356–359 URI : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10252> [in Ukrainian].

Статтю отримано 08.11.2020 р.

Прийнято до друку 10.12.2020 р.